

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕСС

Білан М.О.

студентка,

Навчально-науковий інститут заочного навчання

Національної Академії внутрішніх справ України

ЮРИДИЧНА СУТНІСТЬ ІНСТИТУТУ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ ТА ЙОГО МІСЦЕ В СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Докорінних змін зазнав інститут спадкового права, зокрема положення про спадкування за законом та заповітом. З'явилися положення про заповіт з умовою, заповіт подружжя, встановлення сервітуту у заповіті, новий для України спадковий договір.

Юридична практика щодо спадкових договорів ще не напрацьована, тому виникає чимало запитань, на які сьогодні важко знайти відповіді, потрібен деякий час, щоб всі проблеми були визначені і вирішені.

Основною метою дослідження є аналіз правового регулювання спадкового договору в цивільному праві, а також надання пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності правового регулювання спадкового договору у сучасному законодавстві.

Конституція України передбачає право спадкування власності громадян і надає можливість кожному громадянину розпоряджатися своїм майном на випадок смерті. Це конституційне право відображено і в Цивільному кодексі України, який передбачає можливість фізичної особи розпорядитися своїм майном на випадок смерті шляхом укладення спадкового договору [4, с. 546].

Спадковий договір – це договір, за яким одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і у разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача (ст. 1302 ЦК).

Відчужувачем у спадковому договорі може бути подружжя, один з подружжя або інша особа. Набувачем у спадковому договорі може бути фізична або юридична особа. Спадковий договір укладається у письмовій формі і підлягає нотаріальному посвідченню.

Набувач у спадковому договорі може бути зобов'язаний вчинити певну дію майнового або немайнового характеру до відкриття спадщини або після її відкриття [1, с. 375].

Предметом спадкового договору може бути майно, що належить подружжю на праві спільної сумісної власності, а також те, яке є особистою власністю будь-кого з подружжя. Спадковим договором може бути встановлено, що у разі смерті одного з подружжя спадщина переходить до другого, а у разі смерті другого з подружжя його майно переходить до набувача за договором.

На майно, визначене у спадковому договорі, нотаріус, який його посвідчив, накладає заборону відчуження. Заповіт, який відчужувач склав щодо майна, вказаного у спадковому договорі, є нікчемним. Відчужувач має

право призначити особу, яка здійснюватиме контроль за виконанням спадкового договору після його смерті. У разі відсутності такої особи контроль за виконанням [2, с. 583].

Підбиваючи підсумок дослідження інституту спадкового договору в новому цивільному законодавстві України, можна зробити наступні висновки:

- по-перше, виникненню самої ідеї можливості існування договірних спадкових відноси на сучасне цивільне право, безсумнівно, зобов'язане стародавньому римському праву (з тією лише особливістю, що власне в самому римському праві ця конструкція не знайшла все ж таки законодавчої підтримки, однак часто зустрічалася в практичній юриспруденції);

- по-друге, внаслідок суттєвих особливостей зобов'язання, яке виникає зі спадкового договору, вітчизняний закон використовує і особливу конструкцію даного інституту, що надає йому специфічних ознак, кардинально відмітних від класичного. Останній, на відміну від українського, не встановлює права ані на все майно, ані на його окремі частки; він не створює жодного права як на дійсне майно спадкодавця, так і права, встановленого під відкладальною обставиною; він не обмежує спадкодавця у праві розпорядження майном за свого життя. Отже, чинність цього спадкового договору цілком іншого характеру, ніж вітчизняного, предметом якого слугує підстава конкретного речового права (а саме права власності);

- по-третє, не зважаючи на те, що закон у ст. 1217 цілком відкидає його як один з видів спадкування, тим не менш, не дивлячись на особливий зобов'язальний характер спадкового договору, бачиться все ж вірним закріплення цього інституту, як тісно пов'язаного з відносинами з приводу посмертного переходу майна, саме в системі спадкового права [1, с. 369];

- по-четверте, вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають зі спадкового договору, в подальшому потребуватиме розвитку, який безсумнівно викличе практична діяльність правозастосувальних органів (суду, нотаріату). Звичайно не стоятиме осторонь від цього процесу і наука цивільного права, перед якою постане питання вирішення багатьох нагальних доктринальних проблем даного цікавого інституту.

Очевидно, вирішення цих та інших питань дозволить ймовірно дати суттєвий імпульс розвитку подальших наукових розвідок у даному напрямі на сучасному вітчизняному підґрунті [3, с. 114].

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 10 верес. 2014 р.: (Офіц. текст). – К.: Паливода А. В., 2014. – 380 с.

2. Цивільне право України : підручник: У 2-х кн. / [О. В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 720 с.

3. Мазуренко С. Особливості укладення спадкового договору / С. Мазуренко // Право України. – 2004. – № 2. – С. 111–114.

4. Панченко М. І. Цивільне право України: Навч. посіб. / М. І. Панченко – К.: Знання, 2005. – 583 с.